

๓

พลวัตของจิตรกรรมร่วมสมัยลาว จากยุคอาณานิคมถึงปัจจุบัน

The dynamic of Lao contemporary painting from colony period until the present time

บุรินทร์ เปล่งดีสกุล¹

บทคัดย่อ

พลวัตของจิตรกรรมร่วมสมัยลาวจากยุคอาณานิคมถึงปัจจุบันเป็นบทความที่มุ่งศึกษาถึงความเคลื่อนไหวของจิตรกรรมร่วมสมัยลาวจากยุคอาณานิคมจนถึงปัจจุบัน โดยพบว่า ประเทศลาวเริ่มมีการเปิดรับอารยธรรมตะวันตกเข้ามาในช่วงเวลาที่ลาวตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส ลาวจึงหนีไม่พ้นการเปลี่ยนแปลงตามแบบอย่างของตะวันตก ความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในศิลปะและวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยของลาวที่มีการพัฒนา เพื่อนำพาวงการศิลปกรรมก้าวให้ทันต่ออารยประเทศ อิทธิพลจากนโยบายของรัฐเป็น

¹ อาจารย์ประจำสายวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ส่วนสำคัญในการสนับสนุนและควบคุมการแสดงออกทางศิลปะในทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่ ยุคอาณานิคมฝรั่งเศส ยุคราชอาณาจักรลาวและยุคสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ แต่ละยุคสมัยได้มีส่วนร่วมในการผลักดัน และพัฒนางานจิตรกรรมร่วมสมัยด้วยการสร้างสถาบันและการพัฒนาบุคลากรทางศิลปะ นอกจากการส่งเสริมจิตรกรรมร่วมสมัยให้พัฒนาทัดเทียมต่อประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ศิลปินและบุคลากรเหล่านั้นยังเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการทำงานตามนโยบายของรัฐในแต่ละยุคสมัยด้วย

คำสำคัญ : จิตรกรรมร่วมสมัย

ABSTRACT

The dynamic of Lao contemporary painting from colony period until the present time, is an article focusing on the study in movement of contemporary painting from colony period until the present time. It was found that Lao People's Democratic Republic starting to import Western Civilization during it was a colony country of France. As a result, People's Democratic Republic couldn't avoid being a changing situation following the Western model. The economic, political, and governmental changes caused the changes in its art and culture inevitably.

Likewise, the performance in contemporary painting of Lao People's Democratic Republic, was developed in order to lead the Art Work field to keep pace with civilized countries. Moreover, the influence from government policy was a key part in supporting and controlling the Art expression in every age or period from France Colony Period, Lao Kingdom Period, and Socialism Communist Period. In each period, it participated in driving onward and developing the contemporary Art field by establishing Art Institute and Staff.

In addition to the support in contemporary art to develop for being equivalent to neighborhood countries, the artists as well as those persons was a part in operating work according to the government policy in each period as well.

Keywords: Painting Contemporary

บทนำ

หากจะกล่าวถึงผลงานด้านศิลปกรรมของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแล้ว หลายคนคงคุ้นเคยกับสถาปัตยกรรมที่คงคุณค่าอันเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปสัมผัส ไม่ว่าจะเป็นพระธาตุหลวง หอพระแก้ว ประตูลอย และอาคารบ้านเรือนอันเป็นเอกลักษณ์แบบโคโลเนียลสไตล์ที่ได้รับการผสมผสานระหว่างศิลปะลาวและศิลปะของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ประเทศลาวเคยตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสตั้งแต่ปี พ.ศ.2436-2497 ลาวจึงเป็นชาติหนึ่งในกลุ่มประเทศอินโดจีนที่ปฏิเสธไม่ได้กับการรับอิทธิพลจากศิลปะตะวันตก จากอดีตที่ผ่านมาผลงานทางด้านศิลปกรรมของลาวนั้น ถือได้ว่าลาวเป็นประเทศที่มีศิลปะและวัฒนธรรมมาช้านาน ศาสตราจารย์ ดร.หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล (2540) กล่าวไว้ว่า ศิลปะลาวเปรียบประดุจดังศิลปะบารอก (baroque) ในแหลมอินโดจีน เช่นเดียวกับศิลปะบารอกในทวีปยุโรป จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดินแดนแถบกลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลางนี้เป็นดินแดนเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 200 ล้านปี เพราะมีการพบโครงกระดูกไดโนเสาร์ในเขตภาคกลางของลาว และยังพบร่องรอยของมนุษย์โบราณที่ถ้ำเลย ทางทิศตะวันออกของเมืองหลวงพระบาง (สุนทร โภธิสาร, 2544) ด้านศิลปกรรมพบภาพจิตรกรรมฝาผนังตามหน้าผาและผนังถ้ำหลายแห่ง เช่น ภาพเขียนที่หน้าผาแต้มติดแม่น้ำอู ภาพเขียนหน้าผาแอนปากน้ำอู และภาพเขียนที่ผาถ้ำตั้งเมืองหลวงพระบาง เป็นภาพเขียนสี รูปคน สัตว์ ต้นไม้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนลาวในอดีต (บุญมี เทปสีเมือง, 2553) ราวพุทธศตวรรษที่ 13 พุทธศาสนาได้เผยแพร่มาในแถบเมืองเวียงจันทน์ เพราะพบหลักฐานที่พบพระพุทธรูปศิลปะทวารวดี นอกจากนี้ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูได้เข้ามาทางตอนใต้ของลาว เช่น ปราสาทวัดปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๕

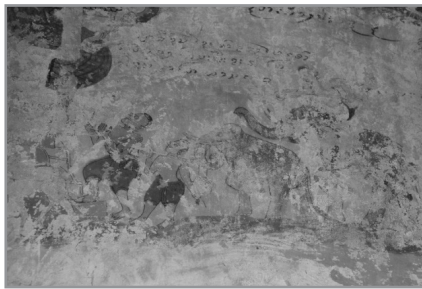
พู่ในแขวงจำปาสัก ซึ่งถือกันว่าเป็นศาสนสถานที่ดีที่สุดในสมัยก่อนสร้างพระนคร ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ของกัมพูชา ศิลปะขอมได้แพร่ขึ้นไปจนถึงเวียงจันทน์และหลวงพระบาง จนในระยะเวลาหลังประวัติศาสตร์ศิลปะของลาวได้หยุดชะงักลงกว่า 100 ปี เป็นช่วงเวลาที่อาณาจักรสุโขทัยได้ยึดดินแดนแถบเวียงจันทน์ไว้ได้ และลาวมีราชธานีอยู่ที่เชียงตุง-เชียงทอง ในสมัยอาณาจักรล้านช้างของเจ้าฟ้าจ๋ม (ปี พ.ศ.1896-1915) ศิลปวัฒนธรรมของลาวก็เริ่มอบอวลไปชนบทรอบน้อมประเพณีต่างๆ ตามแบบอย่างของราชสำนักกัมพูชา รวมไปถึงงานด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม วรรณกรรมและภาษาศาสตร์ จนในรัชสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (ปี พ.ศ.2093-2115) ซึ่งเป็นรัชสมัยที่งานทางด้านศิลปกรรมหรือพุทธศิลป์มีความเจริญรุ่งเรือง ถือได้ว่าเป็น “สมัยสูงสุด” ในด้านศิลปกรรม (สงวน รอดบุญ, 2545) จนถึงพุทธศตวรรษที่ 21 อาครโดยทั่วไปของลาวถูกเผาทำลายบ่อยครั้งจากภัยสงคราม ซึ่งภายหลังได้รับการบูรณะใหม่ จึงเป็นการยากอย่างยิ่งที่จะสามารถทราบว่าลักษณะดั้งเดิมจะเป็นอย่างไร (ไพรัตน์ สุกกิจบูลย์, 2545)

ในด้านงานจิตรกรรมของลาวนั้นส่วนใหญ่ถูกสร้างขึ้นเพื่อความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาซึ่ง สงวน รอดบุญ (2545) กล่าวไว้ว่า ชนชาวลาวเคารพนับถือพุทธศาสนา จึงนิยมสร้างวัดไว้ตามคุ้มต่างๆ เช่นเดียวกับไทย เชื่อว่างานจิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์วิหารคงจะนิยมเขียนทั่วไปเพื่อความสวยงาม ความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นเครื่องมือสื่อความหมายความเข้าใจในเรื่องราวของพระพุทธศาสนา โดยนิยมเขียนเรื่องราวพุทธประวัติ หรือปฐมสมโพธิ นิทานชาดกต่างๆ แต่เนื่องจากโบสถ์วิหารดั้งเดิมได้พังเพราะภัยสงคราม ปราศจากการบูรณะปฏิสังขรณ์ หลักฐานของศิลปะโบราณคดีจึงถูกทำลายสูญหายไปทั้งจากธรรมชาติ และภัยจากโจรผู้ร้ายอย่างน่าเสียดาย เช่น หอพระแก้ว วัดกลาง และวัดอื่นๆ ดังนั้นภาพเขียนรุ่นเก่าจึงไม่เหลือให้เห็นอยู่เลย ที่ยังพอเหลืออยู่มีเพียงภาพเขียนที่เกิดขึ้นในสมัยหลังคือที่ผนังภายในวัดสีสะเกด ซึ่งเขียนขึ้นในสมัยเจ้าอนุวงศ์ (ตรงกับตอนปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) ที่ยังเหลืออยู่บ้างในตอนบนของผนัง เป็นเรื่องราวทศชาติชาดก ส่วนตอนล่างได้สูญสลายไปเพราะความชื้นของผนัง ซึ่งถือว่าเป็นศิลปกรรมแบบไทย-ลาว ผสมผสานกันอย่างกลมกลืนตามแบบศิลปะลาวตอนปลาย

และยังพบจิตรกรรมฝาผนังโบสถ์วัดอุบลมุง ในนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเขียนขึ้นใหม่ เมื่อ พ.ศ.2481 โดยช่างพื้นบ้าน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ (พระลักพระลาม) ส่วนที่แขวงหลวงพระบาง งานจิตรกรรมเก่าแก่ไม่เหลืออยู่เลย เพราะวัดวาอารามล้วนปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งสิ้น ภาพจิตรกรรมจึงเป็นการเขียนขึ้นมาใหม่ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 โดยเฉพาะจิตรกรรมแบบภาพเขียนสี โดยพบหลักฐานในระยะแรกที่สำคัญอยู่สามแห่งคือ จิตรกรรมฝาผนังวัดป่าแค วัดล่องคูนและวัดป่ารวก รูปแบบจิตรกรรมที่พบนั้นเป็นงานจิตรกรรมแบบศิลปะกรุงเทพฯ ที่สืบเนื่องมาจากงานในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งน่าจะเขียนโดยกลุ่มช่างคนลาวหลวงพระบางที่เคยไปฝึกฝนและทำงานด้านนี้ในกรุงเทพฯ มาก่อน ในช่วงปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะเป็นช่วงเวลาที่จิตรกรรมฝาผนังในกรุงเทพฯ ขยายตัวมากและต้องการแรงงานช่างเป็นจำนวนมาก ประกอบกับงานจิตรกรรมฝาผนังในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พัฒนามาถึงจุดสูงสุดแล้ว เห็นได้จากลักษณะผลงานจิตรกรรมจะมีระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดตายตัว ไม่ว่าจะเป็นภาพบุคคล ปราสาทราชวัง ฉากธรรมชาติ ลวดลายประดับ รวมถึงการผูกภาพหรือจัดองค์ประกอบ ทุกอย่างล้วนมีลักษณะคล้ายสูตรสำเร็จ

ในระยะต่อมาจิตรกรรมฝาผนังภาพเขียนสีในหลวงพระบางนั้นเริ่มคลี่คลายออกไปจากงานจิตรกรรมกรุงเทพฯ ที่พบส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงกลางถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 25 โดยเห็นลักษณะความแตกต่างอย่างชัดเจนทั้งรูปแบบและฝีมือช่าง โดยเฉพาะการนิยมเขียนจิตรกรรมไว้ภายนอกอาคาร ซึ่งเป็นการเขียนในลักษณะจิตรกรรมลาว เช่นที่วัดปากอู วัดภูซ้าง วัดดอนโม เมืองเชียงเงิน วัดใหม่สุวรรณภูมาราม ในเมืองหลวงพระบาง ซึ่งการเขียนในระยะนี้น่าจะส่งผลถึงการเขียนจิตรกรรมฝาผนังในวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานด้วย และระยะที่สาม ซึ่งเป็นงานจิตรกรรมที่ทำขึ้นล่าสุดในช่วง 30 ปีนี้ เป็นการรับอิทธิพลคล้ายกับจิตรกรรมฝาผนังในไทย คือ เป็นการเขียนจิตรกรรมฝาผนังโดยลอกแบบจากภาพพิมพ์ชุด ของ ส.ธรรมภักดี ซึ่งได้รับความนิยมมากในหลวงพระบาง ถือว่าเป็นอิทธิพลกรุงเทพฯ รอบที่สองที่มา

พร้อมกับความทันสมัย (ภาณุพงษ์ เลาะห์สม,2544) ผลงานจิตรกรรมที่ปรากฏให้เห็นทั้งนั้น นับว่าเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางด้านจิตรกรรมของลาว ก่อนที่วัฒนธรรมตะวันตกจะแพร่เข้ามามีอิทธิพลในช่วงเวลาที่ลาวตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งก็หนีไม่พ้นอิทธิพลทางด้านศิลปะจากฝั่งตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามายังประเทศลาวโดยผ่านกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านด้วยกัน เช่น เวียดนาม และกัมพูชา รวมทั้งศิลปินชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาสอนหนังสือในลาว จนถึงการศึกษาเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในเดือนธันวาคม พ.ศ.2518

ภาพประกอบที่ 1 ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายนอกสิมวัดใหม่ สุวรรณภูมาราม แขวงหลวงพระบาง

ภาพประกอบที่ 2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายนอกสิม วัดเชียงม่วน แขวงหลวงพระบาง

จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2518 เป็นต้นมา ถือเป็นระยะเปลี่ยนผ่านที่สำคัญช่วงหนึ่งของการศึกษาเกี่ยวกับประเทศลาว เพราะที่ผ่านมา การศึกษาเรื่องของลาวส่วนใหญ่เน้นหนักไปทางการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์การเมือง เรื่องของความมั่นคง หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นหลัก (อนินทร์ พุฒิชิต, 2547) จากการศึกษาเอกสารและวิจัยเกี่ยวกับประเทศลาวที่ผ่านมา การศึกษาทางด้านศิลปะของลาวมีน้อยมากถ้าเปรียบเทียบกับการศึกษาวิจัยในสาขาอื่นๆ โดยเฉพาะการศึกษาในสาขาจิตรกรรมที่ยังขาดการบันทึกและรวบรวมเอกสารของประวัติศาสตร์ทางด้านจิตรกรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะจิตรกรรมร่วมสมัยในปัจจุบันแล้วถือได้ว่าจิตรกรรมร่วมสมัยเป็นเสมือนสื่อที่สะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติลาวทางหนึ่ง โดยเฉพาะในกระแสยุคของการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบัน เพราะความพร้อมในการพัฒนาแนวคิดและกระบวนการแบบในจิตรกรรมร่วมสมัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ศิลปินจะต้องพัฒนาไปควบคู่กับกระแสทางสังคมที่มุ่งไปสู่ความเป็นสากล บทความนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงพลวัตและการเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมร่วมสมัยลาวจากยุคสมัยอาณานิคมของฝรั่งเศสจนถึงปัจจุบัน

ขอบเขตการศึกษา

บทความนี้เป็นการศึกษาถึงการเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมร่วมสมัยลาวจากยุคสมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสำรวจจากเอกสาร งานวิจัยที่มีการตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง การอ้างอิงผู้ให้สัมภาษณ์ จากผู้รู้ และศิลปินที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ส่วนการวิเคราะห์ และนำเสนอใช้วิธีการนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์พร้อมด้วยภาพประกอบตามลำดับเวลา

บทความนี้จิตรกรรมร่วมสมัยลาว หมายถึง ผลงานจิตรกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยศิลปินในประเทศลาวในยุคสมัยปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2502-ปัจจุบัน) เป็นผลงานจิตรกรรมที่สร้างสรรค์ตามพื้นฐานกระบวนการแบบและแนวคิดที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวในปัจจุบัน

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๕

ผลการศึกษา

1. อาณานิคมของฝรั่งเศสกับการเข้ามาของศิลปิน มาร์ค เลอเกอร์ (พ.ศ.2480-2518)

ในช่วงที่ประเทศลาวตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส แม้สถานการณ์บ้านเมืองจะครุ่ครุ่นไปด้วยสงคราม ในทางตรงกันข้ามวงการศิลปกรรมในลาวโดยเฉพาะงานทางด้านจิตรกรรมกลับมีสีสันมีการเคลื่อนไหว ด้วยอิทธิพลรูปแบบศิลปะตามแบบอะคาเดมีของฝรั่งเศสเกิดขึ้น โดยจิตรกรชาวฝรั่งเศสชื่อ มาร์ค เลอเกอร์ อาจารย์สอนศิลปะที่โรงเรียนริเซ่ ออกัส ปาวิ ในนครหลวงเวียงจันทน์ เพราะในยุคสมัยที่ลาวตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสนั้น มาร์ค เลอเกอร์ ได้นำวิธีการเขียนภาพแบบตะวันตกเข้ามาสอนในลาว และได้สร้างผลงานจนเป็นที่ยอมรับในวงการศิลปะของลาว เป็นศิลปินฝรั่งเศสที่ได้ถ่ายทอดวิถีชีวิตของชนชาวลาวลงบนผลงานจิตรกรรมได้อย่างน่าสนใจ อาจกล่าวได้ว่า มาร์ค เลอเกอร์ เป็นต้นแบบหรือเป็นแบบอย่างของศิลปินรุ่นหลังของลาวในการสร้างผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยในปัจจุบัน (มาย จันดาวงษ์, 2554)

ภาพประกอบที่ 3 ภาพของ มาร์ค เลอเกอร์ ในปี พ.ศ.2503

ที่มา จากหนังสือ Marc Leguay Le peintre du Laos ของ Francis Benteux, 2009

มาร์ค เลอเกอร์ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2453 ที่ เมืองซาร์ลวิลล์ ประเทศฝรั่งเศส เขาแยกกันอยู่กับพ่อแม่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2464 มาร์ค เลอเกอร์ กลายเป็นเด็กกำพร้าและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลฝรั่งเศส ปี พ.ศ. 2470 เข้าเรียน ชั้นมัธยมที่โรงเรียน Lecee d'Evreux เมื่อชั้นมัธยมได้เข้าทำงานเป็นพนักงานใน เทศบาล d'Evreux ต่อมาได้ขอลาออกเพื่อไปหาประสบการณ์ใหม่ๆในยุโรปตอน ใต้และแอฟริกาตอนเหนือ ปี พ.ศ. 2474 เขาได้อาศัยอยู่ที่ Perpignan และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้กับศิลปินท้องถิ่น รวมถึงศิลปินอย่าง ซัลวาดอร์ ดาลี ในการแสดงผลงานศิลปะ ปี พ.ศ. 2478 ได้เดินทางเข้ามาทำงานในอินโดจีน ปี พ.ศ.2480 มาร์ค เลอเกอร์ ได้มาอาศัยอยู่ในแขวงจำปาสัก เป็นเวลา 10 ปี และได้ ตั้งโรงเรียนศิลปะประยุกต์ขึ้น ปี พ.ศ.2488 ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มาร์ค เลอเกอร์ ได้ถูกพวกญี่ปุ่นจับไปขังคุกที่พนมเปญ แต่ก็รอดกลับมาได้และกลับเข้าไปอยู่ในลาว ปี ค.ศ. 2490 มาร์ค เลอเกอร์ ได้ย้ายมาอาศัยอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ ซึ่งระยะแรก มาร์ค เลอเกอร์ มีจุดประสงค์อยากสืบต่อการเคลื่อนไหว เกี่ยวกับโรงเรียนศิลปะประยุกต์ แต่ เพราะขาดแคลนทุน จึงได้สมัครไปสอนที่โรงเรียนริชเช่ ออกัส ปาวิ เวียงจันทน์และ ได้ทุ่มเทในอาชีพครูสอนเขียนภาพเป็นเวลา 28 ปี มาร์ค เลอเกอร์ ได้ถ่ายทอดความรู้ ด้านการเขียนภาพให้ลูกศิษย์จำนวนไม่น้อย หนึ่งในนั้นก็คือ เทพ ถาวรสุข ศิลปิน ลาวที่ไปโด่งดังในประเทศแคนาดา เพราะลูกศิษย์ในสมัยนั้นส่วนใหญ่หันไปศึกษา ต่อทางด้านสถาปัตยกรรมกันหมด มาร์ค เลอเกอร์ เกษียณอายุในปี พ.ศ. 2513 และ ในปี พ.ศ. 2519 มาร์ค เลอเกอร์ และภรรยาเชื้อชาติไทยได้เดินทางออกจากเมือง เวียงจันทน์ไปอาศัยอยู่ในภาคอีสานของไทย จนปี พ.ศ. 2544 มาร์ค เลอเกอร์ เสียชีวิตที่บ้านกกหนองแสง จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย (Francis Benteux,2009)

ภาพประกอบที่ 4 ภาพบรรยากาศการสอนของ มาร์ค เลอเกรในโรงเรียน Lyce'e Auguste Pavie, Vientiane ในปี 1952

ที่มา จากหนังสือ Marc Leguay Le peintre du Laos ของ Francis Benteux, 2009

เป็นที่น่าประหลาดใจไม่น้อยที่ศิลปินผู้นี้ ไม่ลงชื่อและวันที่ในผลงานของตนเอง เช่นเดียวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและผลงานของ มาร์ค เลอเกร ที่มีหลักฐานให้ศึกษาน้อยมาก ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะและวิธีการทำงานก็หายาก ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากคำบอกเล่าจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจะรักษาหลักฐานและเป็นพยานเกี่ยวกับข้อมูลประวัติและผลงานของ มาร์ค เลอเกร ไว้ ภายหลังจึงมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดพิมพ์เป็นหนังสือ ที่อุทิศให้แก่ มาร์ค เลอเกร และผลงานการเขียนของ Francis Benteux มาเป็นเอกสารหลักฐานในการศึกษา มาร์ค เลอเกร ได้สอนนักเรียนในโรงเรียนริชเซ่ เวียงจันทน์หลายรุ่นโดยหลักการทัศนียวิทยาตามแบบอย่างตะวันตก และสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมทั้งสีน้ำและสีน้ำมันที่แสดงภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวลาว ภาพส่วนใหญ่บ่งบอกถึงความรู้สึกลึบซึ้งและความสบายอารมณ์ผ่านภาพทิวทัศน์และกิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้หญิงลาว เขานิยมจัดภาพที่มีลักษณะเหมือนรูปถ่ายเหมือนการเขียนภาพประกอบมากกว่าที่จะการแสดงออกตามแบบอุดมคติ

นอกจากผลงานจิตรกรรมที่ มาร์ค เลอเกร ได้สร้างสรรค์ไว้ ในช่วงปี พ.ศ. 2494 เขายังได้ร่วมมือกับไปรษณีย์ลาว ในการออกแบบชุดแสตมป์ลาวไว้หลายชุด ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับเขา เพราะพรสวรรค์ในการเขียนแสตมป์ของเขา วัฒนธรรมลาวในรูปแบบต่างๆได้ถูกส่งไปเผยแพร่ทั่วโลกทุกมุมโลกโดยทางไปรษณีย์ เป็นการนำภาพพจน์ของประเทศลาวออกสู่สายตาผู้คน เพื่อให้เป็นที่รู้จักไม่ว่าจะเป็นรูปผู้คน ฮีตคอง ประเพณี และทิวทัศน์ธรรมชาติ (เทพ ถาวรสุข, 2554) มาร์ค เลอเกร จึงกลายเป็นแบบอย่างของศิลปินในลาวทั้งในช่วงเวลาที่เขายังอาศัยอยู่ในประเทศลาวและศิลปินในยุคสมัยปัจจุบัน ผลงานขนาดใหญ่ของเขาถูกติดตั้งไว้ในห้องจัดแสดงของสถาบันวิจิตรศิลป์แห่งชาติ เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับศิลปินผู้นี้

ภาพประกอบที่ 5 ภาพ Scenes de la vie villageoise. 1948-1951

ที่มา จากหนังสือ Marc Leguay Le peintre du Laos ของ Francis Benteux, 2009

2. โรงเรียนศิลปกรรมกับการเปลี่ยนแปลงจากราชอาณาจักรลาวสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์

เมื่อฝรั่งเศสแพ้สงครามในสมรภูมิตีเยนเปียนฟูของเวียดนามในปี พ.ศ. 2497 ทำให้ลาวได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ขึ้นเป็นประมุขของประเทศ โดยปกครองด้วยระบบประชาธิปไตย และรวบรวมดินแดนลาวทั้งหมดสถาปนาเป็น “ราชอาณาจักรลาว” (อภิชัย อัครปรีดี, 2552) ทำให้สนธิสัญญาเจนีวาของฝรั่งเศสในอินโดจีนได้ยุติลง แต่ในทางตรงกันข้ามความขัดแย้งและ

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๕

ความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่เติบโตขึ้นในกลุ่มผู้นำลาวในช่วงการเรียกร้องเอกราช ได้ถูกแทรกแซงจากมหาอำนาจภายนอก จนทำให้สงครามและความขัดแย้งภายในประเทศขยายขอบเขตเป็นส่วนหนึ่งของสงครามเย็นหรือการต่อสู้ระหว่างค่ายสังคมนิยมกับค่ายทุนนิยม โดยมีแผ่นดินลาวเป็นสมรภูมียาวนานถึง 2 ทศวรรษ ฝ่ายสังคมนิยมนำโดยขบวนการประเทศลาวหรือฝ่ายลาวคอมมิวนิสต์โดยอาศัยฐานสนับสนุนจากประเทศคอมมิวนิสต์ภายนอกโดยเฉพาะจากเวียดนาม (สุธิตา ตันเลิศ, 2541) และลาวฝ่ายขวา หรือกลุ่มแนวร่วมฝรั่งเศสเดิม ก็ได้รับการช่วยเหลืออย่างมหาศาลจากสหรัฐอเมริกาที่ร่วมมือกับพันธมิตร ในการขัดขวางและปราบปรามการขยายอิทธิพลของขบวนการคอมมิวนิสต์ลาว เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเชื่อว่าหากปล่อยให้ประเทศอินโดจีนตกเป็นคอมมิวนิสต์ จะทำให้คอมมิวนิสต์สามารถขยายอิทธิพลเข้าไปยังประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ ตาม “ทฤษฎีโดมิโน” ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงเข้าแทรกแซงลาวในทุกด้าน โดยผ่านทางองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาที่อยู่ในประเทศลาว ทั้งที่เป็นองค์กรทางด้านการเมือง การทหาร เช่น สถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศลาว องค์กร CIA และองค์กรพลเรือนที่เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมลาว เช่น USIS และโดยเฉพาะ USAID (อภิชัย อัครปริดี, 2552)

ในขณะที่เหตุการณ์ภายในประเทศเกิดสภาวะสงครามเย็นระหว่างกลุ่มสังคมนิยมและกลุ่มทุนนิยม อยู่ยั้ง ในปี พ.ศ. 2502 วงการศิลปะในนครหลวงเวียงจันทน์เริ่มมีการเคลื่อนไหวเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ มีการก่อตั้งโรงเรียนศิลปกรรมขึ้นเป็นแห่งแรกในนครหลวงเวียงจันทน์ ณ บริเวณคุ้มเจ้าอนุวงศ์ในปัจจุบัน ซึ่งถือว่าวงการศิลปกรรมของลาวได้ก็ถือกำเนิดขึ้นอย่างจริงจังและเป็นระบบ โดยท่าน วร สุวรรณวงศ์ ที่รับผิดชอบกระทรวงศึกษาและศิลปากรในขณะนั้น เป็นผู้อนุมัติในการจัดตั้งโรงเรียนและแต่งตั้งให้ท่านหรั่ง รังสิต เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนศิลปกรรมคนแรก โดยเปิดสอนศิลปะพื้นเมือง แบ่งออกเป็นสี่สาขา คือ สาขาการเขียนลวดลายและแกะสลัก สาขาคั้หม้อ (ทอผ้า) และถักแหว (ปักผ้า) สาขาโลหะตีเงินตีทอง และสาขาการปั้นหล่อ ในปี พ.ศ. 2505-2506 จึงเริ่มมีการขยายสาขาวิชา

เพิ่มเติม คือการทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง เช่น แคน ระนาด ซอด้วง ซออู้ กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น (ชั้นไซ ผาฟอง, 2554) ในปีเดียวกันนั้นรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาว โดยการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนทุนให้นักเรียนของโรงเรียนไปเรียนทางด้านศิลปะ ในประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนามใต้ ซึ่งขณะนั้นเป็นกลุ่มแนวร่วมฝ่ายพันธมิตรซึ่งมีโรงเรียนศิลปกรรม ที่เมืองไซงอน ประเทศเวียดนาม เช่น บุญเถิง เวินวีระวงศ์, มาย จันดาวงศ์, ลำพอน อินศรีเชียงใหม่ (มาย จันดาวงษ์, 2554) ส่วนนักเรียนรุ่นแรกที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนศิลปกรรมเป็นครั้งแรก ได้แก่ ชั้นไซ ผาฟอง, ลีค สีคัตัน, คักดี อินทะลา, แสน ดวงวิไล, บุญนาย คำมา ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2503 ทางโรงเรียนศิลปกรรมได้เชิญท่านอุทัย มณีวงศ์ ซึ่งขณะนั้นบวชเป็นพระในแขวงจำปาศักดิ์ ซึ่งท่านเป็นผู้ชำนาญในด้านการเขียนลวดลาย และการแกะสลัก มาช่วยสอนในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีท่าน สมบูรณ์ จันทะวงศ์ ที่มีความชำนาญด้านการหล่อ ส่วนด้านการเขียนภาพในแบบสากลทางโรงเรียนศิลปกรรมได้เชิญ อาจารย์สงวน รอดบุญ จากประเทศไทยเข้ามาช่วยสอน ปี พ.ศ. 2505 รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวโดยการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนทุนให้ส่งนักเรียนไปศึกษาต่อที่โรงเรียนเพาะช่างในประเทศไทย เช่น เปื่อง สีหาวงศ์, วันดี วีระวงศ์, มานิต ลำละไม, นิต ดวงพิจิตร, อ้อย แอมณีวงศ์ และในปี พ.ศ. 2506 รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวโดยการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนทุนให้ส่งนักเรียนไปเรียนเขียนภาพที่ เมืองพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เช่น ลีค เป็งแก้ว, ไซ พักกะสา, เหยียญ สีหาวงษ์ ในปี พ.ศ. 2507 ทางโรงเรียนศิลปกรรมได้มีนักเรียนจบการศึกษาเป็นรุ่นแรก ซึ่งได้แก่ ชั้นไซ ผาฟอง, มนูลอน นูมิจิตร, มั่น เมืองปาด, นางสีพอน สีจันทะวงศ์ ซึ่งแต่ละคนมีความชำนาญต่างกัน เช่น ชั้นไซ ผาฟอง ชำนาญด้านการเขียนลวดลายและแกะสลัก และการเขียนภาพสากลทั่วไป มนูลอน นูมิจิตร ชำนาญการเขียนภาพแบบสากลทั่วไป มั่น เมืองปาด ชำนาญด้านประติมากรรม และ สีพอน สีจันทะวงศ์ ชำนาญด้านทอผ้า

ในช่วงปี พ.ศ. 2505 ทางกระทรวงศึกษาธิการโดยกองแบบเรียนขาดแคลน ช่างเขียนภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนลาว ทางกระทรวงศึกษาธิการซึ่งได้รับ

การสนับสนุนจาก USAID ของสหรัฐอเมริกา จึงได้ขออาจารย์จากประเทศไทย คือ อาจารย์สงวน รอดบุญ เข้ามาทำงานในกองแบบเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2505-2517 ในขณะที่อาจารย์สงวน รอดบุญ ทำงานในกองแบบเรียนนั้น ทางโรงเรียนจึงได้เชิญอาจารย์สงวน รอดบุญเข้ามาช่วยสอน โดยใช้เวลาบางส่วนจากงานประจำในกองแบบเรียน อาจารย์สงวน รอดบุญ ได้เริ่มการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ศิลป์ ทฤษฎีสี กายวิภาคศาสตร์ องค์กรประกอบศิลป์ และภาพพิมพ์แกะไม้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่นักเรียนในโรงเรียนศิลปกรรมได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ศิลปะเอเชียและทั่วโลก หลังจากขาดผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโรงเรียน (ชั้นไซ ผาฟอง, 2554)

ในปี พ.ศ.2509 หลังจากนักเรียนที่ไปเรียนศิลปะที่เมืองไซงอน ประเทศเวียดนามได้สำเร็จการศึกษากลับมา และเข้ามาเป็นอาจารย์สอนในโรงเรียนศิลปกรรม ทางโรงเรียนจึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนเสียใหม่ ตามแบบหลักสูตรสากลที่มีความทันสมัยทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้าน มีการสอนวิชาสร้างสรรค์ตามแบบศิลปะสมัยใหม่ซึ่งเป็นที่แพร่หลายตามแบบอย่างของตะวันตก โดยเฉพาะศิลปะในรูปแบบอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) ตามแบบอย่างศิลปินที่มีชื่อเสียงระดับโลก อย่างปีแยร์-โอกูสต์ เรอเนอร์, วินเซนต์ แวนโกะ และ โคลด โมเนต์ เป็นต้น จนถึงการศึกษาภาพแบบบาศกนิยม (Cubism) ของ ปาโบล ปิกาสโซ และศิลปะแบบนามธรรม (Abstract Art) ส่วนทางด้านประติมากรรมก็มีการยกตัวอย่างผลงานไมเคิลแองเจโล เป็นต้นแบบ ในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการรื้อถอนวิธีการสอนแบบเดิมๆ ถึงบุคลากรที่มีอยู่จะยังไม่มีความเชี่ยวชาญมากพอ แต่ด้วยความตั้งใจจริงที่จะพยายามขับเคลื่อนวงการศิลปะของลาวไปสู่ศิลปะสมัยใหม่เพื่อให้ทันต่อประเทศเพื่อนบ้านให้ได้

ในปี พ.ศ. 2509 นี้ถือได้ว่าศิลปะสมัยใหม่ของลาวเริ่มปรากฏเป็นรูปร่างอย่างเป็นทางการมีทิศทางและความมั่นคงขึ้นเป็นอย่างมาก เพราะก่อนหน้านี้การเขียนภาพส่วนใหญ่เป็นการเล่าเรียนในวัดจากช่างหรือพระสงฆ์ที่มีความชำนาญด้าน

การเขียนภาพแบบพื้นเมือง อาจารย์สงวน รอดบุญ ถือเป็นเรี่ยวแรงสำคัญในการพัฒนาการสอนศิลปะในโรงเรียนศิลปกรรม โดยมีต้นแบบมาจากสถาบันทางศิลปะในประเทศไทยที่มีอาจารย์ศิลป์ พีระศรีเป็นผู้วางรากฐานเอาไว้ซึ่งเป็นหลักสูตรจากตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากฟลอเรนซ์บ้านเกิดและสถาบันที่อาจารย์ศิลป์ พีระศรีเรียนจบมา มีหลักสูตรทั้งภาพทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อให้ได้มาตรฐานแบบศิลปะตามหลักวิชาของศิลปะตะวันตก มีวิชาการทางทฤษฎี เช่น ทักษะนิเวศวิทยา ศิลปวิจารณ์ ทฤษฎีสี ประวัติศาสตร์ศิลปะ วิชาปฏิบัติ ในวิชาจิตรกรรมต้องฝึกวาดเส้นดินสอดูดินสอด่าน สีน้ำ และสีน้ำมัน วิชาเหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานการศึกษาศิลปะที่สำคัญตามแนวทางหลักวิชา เพื่อให้มีทักษะเชิงช่างที่เชี่ยวชาญสำหรับนำไปสร้างสรรค์หรือประกอบวิชาชีพรูปแบบช่างศิลปกรรม รูปแบบที่นิยมในแนวทางนี้จะเป็นศิลปะที่เน้นความเป็นจริงหรือเหมือนจริงตามที่ตาเห็นเน้นความถูกต้องของสัดส่วนของวัตถุต่างๆ ตามธรรมชาติ และมีหลักทฤษฎีต่างๆในการสร้างงาน จัดองค์ประกอบ วางภาพและการใช้สีที่เคร่งครัด ซึ่งอาจารย์ในสมัยนั้นล้วนแล้วแต่มีพื้นฐานการทำงานตามแบบศิลปะสมัยใหม่จากสถาบันในต่างประเทศ ผสมผสานกับศิลปะแบบพื้นเมืองที่ยังคงมีการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอด เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติเอาไว้ การเรียนการสอนในโรงเรียนศิลปกรรมจึงเป็นหนทางสำคัญที่สร้างบุคลากรทางศิลปกรรมเพื่อไปช่วยในงานราชการ ในกรม และกระทรวงต่างๆ ของราชอาณาจักรลาว จนในปี พ.ศ.2517 อาจารย์สงวน รอดบุญ จึงได้เดินทางกลับไปยังประเทศไทย ซึ่งเป็นช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อ ของการเจรจาเพื่อสงบศึกโดยขบวนการประเทศลาวได้เข้ายึดพื้นที่ในทุกแขวงจนถึงเวียงจันทน์ และได้ประกาศสถาปนาประเทศเป็น “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ในปี พ.ศ. 2518

3. ศิลปะลัทธิสังคมนิยมสังคมนิยมในลาวหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบสังคมนิยม

หลังจากประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการปกครองของลาวฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขบวนการประเทศลาวเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และเปลี่ยนแปลงชื่อ

ประเทศจาก ราชอาณาจักรลาว เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้กำหนดรูปแบบและโครงสร้างทางการเมืองการปกครองใหม่ตามอุดมการณ์ของสังคมนิยม ซึ่ง ไกสอน พรหมวิหาน เลขาธิการพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ให้ความหมายและความสำคัญของอุดมการณ์สังคมนิยมไว้ว่า “สังคมนิยมเป็นจุดหมายโดยตรงในปัจจุบันของการปฏิวัติ ก้าวขึ้นสังคมนิยมคือเส้นทางเดียวที่ถูกต้อง สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ทวิสัยแห่งการขยายตัวของสังคมนิยม สอดคล้องกับความมุ่งมาดปรารถนาอันแรงกล้าของบรรดาชนชาติเรา มีแต่สังคมนิยมเท่านั้นที่จะรับประกันให้ชาติของเรามีเอกราชอิสรภาพอย่างแท้จริง...การปฏิวัติสังคมนิยมเป็นการปฏิวัติที่ยิ่งใหญ่กว่าสิ่งอื่นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบเก่าทั้งหมด ลบล้างทุกสาเหตุที่ก่อให้เกิดการทุจริตและความทุกข์ยากลำบาก สร้างสังคมใหม่ซึ่งทุกคนล้วนแต่มีชีวิตทางด้านวัตถุและจิตใจอันอุดมสมบูรณ์และงดงาม สิ่งนั้นคือภารกิจอันสูงส่งที่สุด” (อนินทร์ พุฒิชิต, อ้างจาก ไกสอน พรหมวิหาน, 2523) ด้วยปรัชญาและอุดมการณ์ดังกล่าว พรรคประชาชนปฏิวัติลาวจึงได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงประเทศลาวเข้าสู่ระบบใหม่ในทุกๆ ด้าน รวมถึงด้านการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนศิลปกรรมได้มีการปรับเปลี่ยนและโยกย้ายคณะผู้บริหารและอาจารย์โดยให้ย้ายไปทำงานในหน้าที่ต่างๆ ที่สังกัดกรมศิลปากร และทางพรรคได้แต่งตั้งกลุ่มศิลปินจากเขตปลดปล่อยเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารและการสอนในโรงเรียนศิลปกรรมแทน และได้แต่งตั้งให้ท่านคำสุข แก้วมิ่งเมือง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนศิลปกรรมในปี พ.ศ. 2521 (ชั้นไซ ผาพอง, 2554) ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2518 แม้รัฐบาลจะพยายามอย่างยิ่งในการดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อให้ประเทศเปลี่ยนผ่านระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ระบบสังคมนิยม แต่ท้ายที่สุดในปี พ.ศ. 2529 ในการประชุมสมัชชาใหญ่ครั้งที่ 4 พรรคประชาชนปฏิวัติลาวภายใต้การนำของท่าน ไกสอน พรหมวิหาน ก็ได้ตัดสินใจปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศครั้งใหญ่ ด้วยการพลิกนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจจากระบบสังคมนิยมสู่ระบบกลไกตลาด หรือที่เรียกว่า “จินตนาการใหม่”(New Thinking) ซึ่งเป็นนโยบายของประเทศลาวที่มีการเปิดประเทศและ

เปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจากระบบสังคมนิยมสู่ระบบตลาด ซึ่งนับว่าเป็นก้าวที่สำคัญในการเชื่อมโยงประเทศลาวเข้ากับระบบโลก (อนินทร์ พุฒิชัยติ, 2547) มีการเปิดมุมมองความรู้และความสนใจใหม่ๆ จากที่เคยหยุดนิ่งเฉพาะในแง่มุมการเมืองและความมั่นคง มาสู่การให้ความสำคัญในการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมใหม่ (ทรงคุณ จันทจร, 2551) อันเป็นการขยายพรมแดนแห่งความรู้ในเรื่องของลาวให้กว้าง หลากหลายขึ้น มีการศึกษาเกี่ยวกับประเทศลาวในแง่มุมต่างๆ ที่เติบโตและขยายวงกว้างมากขึ้น

หลังจากที่รัฐบาลลาวโดยการนำของท่าน โสสอน พรหมวิหานได้ปรับเปลี่ยนการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่ความเป็นสากล ด้านศิลปกรรมของลาวก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจ อันเนื่องจากศิลปกรรมของลาวเป็นเสมือนสื่อที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งในส่วนบุคคลและสังคมโดยรวม เป็นสื่อที่สะท้อนถึงพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของลาว โดยเฉพาะในสังคมลาวซึ่งเป็นสังคมที่ผ่านประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายครั้งหลายหน ซึ่งมีผลต่อบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ในแต่ละยุค ในปี พ.ศ. 2537 ศิลปินลาว โดยเฉพาะในนครหลวงเวียงจันทน์ได้รวมกลุ่มขึ้น ก่อตั้งเป็นสมาคมวิจิตรศิลป์ลาวขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมี ดร.บุญเที่ยง สิริประพันธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนศิลปกรรมในขณะนั้นเป็นประธานสมาคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอดคล้องกับนโยบายของประเทศที่เปิดกว้างให้กับศิลปินพัฒนาระบบแบบและเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์งาน รวมไปถึงการผลักดันส่งเสริมงานทางด้านศิลปกรรม เช่น การพัฒนาโรงเรียนศิลปกรรมในนครหลวงเวียงจันทน์ที่มีการติดต่อและแลกเปลี่ยนบทเรียนกับบรรดามหาวิทยาลัยระดับอาเซียนและสากล ผลักดันให้บรรดาศิลปินเข้าร่วมแสดงผลงานศิลปะต่างๆ ทั้งในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น และทวีปยุโรป จนส่งผลให้ศิลปินลาวหลายท่าน เป็นที่รู้จักในวงการศิลปกรรม และก้าวทันต่อประเทศเพื่อนบ้านและสากล (Bernard Gay, 2007) การเคลื่อนไหวของวงการศิลปกรรมในลาวยังส่งผลต่อการพัฒนาระบบการศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียนศิลปกรรม โดย

ทางโรงเรียนได้พัฒนาในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีถึงระดับปริญญาตรี ในปี พ.ศ.2545 โรงเรียนศิลปกรรมจึงได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น สถาบันวิจิตรศิลป์ แห่งชาติลาว เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนศิลปะทั่วประเทศได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (ไมสิง จันบุตรดี สัมภาษณ์, 2553)

ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2533 ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกได้ล่มสลายลง ส่งผลให้ประเทศลาวหันมาใช้ นโยบาย”จินตนาการใหม่” เพื่อปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศเพื่อให้ก้าวทันต่อประเทศเพื่อนบ้าน ระยะเวลาสิบห้าปีภายใต้ร่มเงาของคอมมิวนิสต์ และการตัดขาดจากโลกภายนอก แง่มุมของศิลปวัฒนธรรมของลาวผูกพันอยู่กับ ยุคสมัยที่ลัทธิคอมมิวนิสต์เรื่องอำนาจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้จะพบเห็นปะปนอยู่ในงานศิลปะดั้งเดิมของลาว การรับอิทธิพลจากกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ลัทธิสังคมนิยม ซึ่งลัทธิสังคมนิยมเป็นลัทธิที่นิยมยกย่องวีรบุรุษ โดยก่อตัวขึ้นในแวดวงศิลปะในรัสเซีย ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และประเทศจีน แล้วแพร่หลายเข้าไปในประเทศเวียดนามหลังชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2518 คอมมิวนิสต์ประเทศลาวที่นิยมรับอิทธิพลของ “พีใหญ่” อย่างเวียดนาม ก็พลอยรับอิทธิพลเอาศิลปะสังคมนิยมนี้เข้ามาสู่เขตปลดปล่อยในแขวงหัวพันและพงสาลี ซึ่งเป็นฐานที่มั่นที่สำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย และกลายเป็นรูปแบบทางศิลปะเพียงอย่างเดียวที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ เมื่ออิทธิพลคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกกับสหภาพโซเวียตล่มสลาย ศิลปะแนวสังคมนิยมก็ค่อยๆ จางหายไป ผู้คนหันมายกย่องเสรีภาพทางวัฒนธรรมที่หวนกลับคืนมาอีกครั้งอย่างค่อยเป็นค่อยไป ปัจจุบันภาพสรรเสริญการต่อสู้เพื่อแย่งชิงเอกราชคืนมาจากฝรั่งเศสได้จางหายไปหมดแล้ว ยกเว้นบนฝาผนังของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติลาว แต่งานศิลปะที่แสดงแง่มุมในเชิงสร้างสรรค์ของลัทธิคอมมิวนิสต์ยังมีอยู่ เช่น ภาพการให้บริการฉีดวัคซีน การสร้างโรงงานอุตสาหกรรมหนัก และการลงแขกเกี่ยวข้าว ฯลฯ ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนคือ ภาพพระภิกษุกับนักธุรกิจที่เคยเป็นสิ่งต้องห้ามได้ถูกเพิ่มเติมเข้ามาเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของภาพแนวสังคมนิยมสังคม ที่เดิมเคยมีแต่

ภาพชานา ทหาร และคนงานเท่านั้นเสมือนเป็นเครื่องเตือนใจว่า บัดนี้พุทธศาสนา และธุรกิจเอกชนได้หวนกลับคืนมาสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอีกครั้งหนึ่ง ปัจจุบันแวดวงศิลปะลาวกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง จากแนวคิดเชิงสังคมนิยมสังคมนิยม และภาพการต่อสู้อย่างวีรบุรุษเปลี่ยนไปเป็นภาพในเชิงพุทธศาสนานักธุรกิจ และการละเล่นในอดีต แม้จะยังมีอิทธิพลแนวคิดในเชิงสังคมนิยมสังคมนิยมปะปนอยู่ก็ตาม (พวงนิล คำป้งส์, 2544)

ภาพประกอบที่ 6 ภาพอนุสาวรีย์ไกสอนพมวิหาน
ที่พบทุกแขวงในประเทศลาว

ที่มา : <http://www.bloggang.com/mainblog.php>

ภาพประกอบที่ 7 ภาพคนงาน ชานา และทหาร องค์สาม ของระบอบสังคมนิยม
แบบเก่ากับพระภิกษุและนักธุรกิจ ซึ่งเพิ่มเติมเข้ามาเมื่อไม่นานมานี้

ที่มา จากหนังสือหน้าต่างสู่โลกกว้าง ลาวกัมพูชา

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๕

ภาพประกอบที่ 8 ภาพการให้บริการรักษาและฉีดวัคซีน
ที่มา จากหนังสือหน้าต่างสู่โลกกว้าง ลาวกัมพูชา

4. กลุ่มศิลปินหัวก้าวหน้า (พ.ศ.2513-ปัจจุบัน)

ในยุคแรกนี้กลุ่มจิตรกรได้สร้างงานที่มีความก้าวล้ำความเหมือนจริงในแบบศิลปะตามหลักวิชา ไปสู่จิตรกรรมแนวใหม่กว่า เป็นการเขียนภาพแนวใหม่ที่ไม่ใช่ทั้งศิลปะพื้นเมืองที่ปรากฏในวัดหรือวัง ไม่ใช่ศิลปะลาวสมัยใหม่แบบเหมือนจริงตามหลักวิชา และไม่ใช่ศิลปะที่ถูกใช้ในการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาล จิตรกรรมแนวใหม่นี้สามารถแสดงออกถึงความเป็นปัจเจกของศิลปินได้มากกว่าศิลปะที่เน้นความเหมือนจริง เป็นจิตรกรรมที่มีการเขียนภาพแบบก้าวหน้าเน้นอิสระ ความเป็นฉับไวในการเขียน มีการใช้สีเส้นที่สดใสมผสมผสานหลากหลายเฉดสีตามลักษณะภาพเขียนแนวอิมเพรสชันนิสม์ ผลงานดังกล่าวเริ่มปรากฏให้เห็นจากงานของ มาย จันดาวงษ์ ศิลปินจากเมืองหุ้รคม แขวงนครหลวงเวียงจันทน์ มาย จันดาวงษ์ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2486 ได้รับทุนจากรัฐบาลโดยการสนับสนุนจากรัฐอเมริกาในเวลานั้นให้ไปเรียนทางด้านศิลปะที่เมืองโซงอน ประเทศเวียดนาม ในปี พ.ศ. 2502-2509 โดยศึกษาการเขียนภาพตามแบบตะวันตกเป็นหลัก หลังจากสำเร็จการศึกษาได้เดินทางกลับมาเป็นอาจารย์สอนศิลปะในโรงเรียนศิลปกรรม ในปี พ.ศ. 2513-2514 ไปศึกษาต่อทางด้านจิตรกรรมที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ในช่วงเวลานี้เองที่มาย จันดาวงษ์ได้สร้างงานจิตรกรรมตามแนวอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) และบาศกนิยม (Cubism) ที่มีชื่อเสียงไว้หลายต่อหลายชิ้น ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของงาน

จิตรกรรมแนวใหม่ในประเทศลาว มาย จันดาวงษ์ เป็นศิลปินหัวก้าวหน้าคนหนึ่งที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณที่ท้าทายและปฏิเสธศิลปะแบบเหมือนจริงที่เป็นกระแสหลัก แนวคิดและประสบการณ์ที่มุ่งเน้นในการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ วิถีชีวิตตามแบบฉบับของมาย จันดาวงษ์ ได้สะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติลาวในรูปแบบจิตรกรรมแนวใหม่ตามแบบศิลปะบาศกนิยม (Cubism) ผสมผสานกับศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) ได้อย่างลงตัว ส่งผลให้รูปแบบการทำงานของมาย จันดาวงษ์ กลายเป็นแบบอย่างให้กับนักศึกษาและศิลปินรุ่นใหม่ ๆ หลายต่อหลายคนในปัจจุบัน มาย จันดาวงษ์ ประสบผลสำเร็จจากการทำงานอย่างหนักในการเขียนภาพและทำหน้าที่เป็นอาจารย์สอนศิลปะในโรงเรียนศิลปกรรม โดยได้รับยกย่องให้เป็น “ศิลปินแห่งชาติ” สาขาศิลปกรรม ในปี พ.ศ. 2554 ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะเกษียณอายุราชการแล้วก็ตาม แต่มาย จันดาวงษ์ ยังได้รับเกียรติเป็นอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตรกรรมร่วมสมัยให้กับสถาบันวิจิตรศิลป์แห่งชาติและเป็นประธานสมาคมวิจิตรศิลป์ลาวในปัจจุบัน

ภาพประกอบที่ 9 ภาพผลงานชื่อ Untitled ศิลปิน มาย จันดาวงษ์ สีนํ้ามันบนผ้าใบ ขนาด 80 x 100 ซม.

ที่มา ภาพถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2554 นครหลวงเวียงจันทน์

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๕

กงพัต หลวงลาด เป็นศิลปินคนสำคัญอีกคนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนศิลปกรรม กงพัต หลวงลาด เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2491 ณ บ้านตาลเปี้ยว เขื่อนน้ำจันทน์ แขวงนครหลวงเวียงจันทน์ เริ่มเรียนศิลปะในปี พ.ศ. 2506-2507 ที่โรงเรียนศิลปกรรม ได้เรียนรู้การเขียนภาพจาก อาจารย์สงวน รอดบุญ ขณะนั้นกงพัต หลวงลาด ถือเป็นศิลปินหนุ่มที่มีฝีมือจากจรรยา หลังจากจบการศึกษาที่โรงเรียนศิลปกรรม กงพัตได้เข้าไปทำงานเป็นนักเขียนภาพประกอบเรื่องของหนังสือแบบเรียนลาว ในโรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2513-2525 จนได้รับทุนให้ไปเรียนต่อจนจบการศึกษาระดับปริญญาโทที่สถาบันศิลปะชั้นสูง ในประเทศบัลแกเรีย ในปี พ.ศ.2531 หลังจากนั้นได้กลับมาเป็นหัวหน้าแผนกจัดต้นฉบับในโรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการตามเดิม ปี พ.ศ.2542 กงพัตได้ตัดสินใจลาออกแล้วไปทำงานให้กับบริษัทเอกชน และปัจจุบันประกอบอาชีพเป็นศิลปินอิสระ กงพัต หลวงลาด เป็นศิลปินที่พยายามสะท้อนเรื่องราววิถีชีวิต และการเมืองผ่านรูปแบบศิลปะแบบเหนือความจริงหรือ เซอร์เรียลลิสม์ (Surrealism) กงพัต หลวงลาด ถูกเชิญให้ให้เข้าร่วมแสดงผลงานจิตรกรรมในระดับประเทศและอาเซียนอย่างสม่ำเสมอ ปัจจุบันกงพัต หลวงลาด ได้รับยกย่องให้เป็น “ศิลปินดีเด่น” ของลาวในปี พ.ศ. 2554

ภาพประกอบที่ 10 ภาพผลงานชื่อ White rose , 2002 ศิลปิน กงพัต หลวงลาด
สีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 115 X 105 ซม.

ที่มา จากหนังสือ Lao contemporary art

ศิลปินหัวก้าวหน้าที่มีโดดเด่นในการทำงานจิตรกรรมและประติมากรรมสำเร็จอย่างสูงอีกท่านหนึ่ง คือ คำสุข แก้วมิ่งเมือง ศิลปินจากเมืองสะหวันนะเขต คำสุข แก้วมิ่งเมือง เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2485 จบการศึกษาจาก College of Art and Craft และ Intitute of Fine Art จาก ฮานอย ประเทศเวียดนาม คำสุข แก้วมิ่งเมือง เป็นศิลปินลาวที่ได้รับรางวัลมากมายจากการประกวดทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งมีการแสดงผลงานทั้งเดี่ยวและการร่วมแสดงเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ คำสุข แก้วมิ่งเมือง เป็นที่รู้จักในแวดวงศิลปะลาว หลังจากไปศึกษาที่ College of Art and Craft ในกรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ในระหว่างปี พ.ศ. 2504-2509 คำสุขได้กลับมาสอนที่โรงเรียนศิลปะในแขวงหัวพันซึ่งเป็นเขตปลดปล่อยในขณะนั้น และในปี พ.ศ. 2514-2520 ได้กลับไปศึกษาต่อที่ Intitute of Fine Art ในกรุงฮานอย ประเทศเวียดนามอีกครั้ง ภายหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2518 เมื่อพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม ปี พ.ศ. 2521 ทางพรรคได้ให้ คำสุข แก้วมิ่งเมือง เข้ามาเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนศิลปกรรม ในนครหลวงเวียงจันทน์ และเป็นอาจารย์สอนทางด้านจิตรกรรมที่โรงเรียนศิลปกรรมจนถึงปี พ.ศ.2538 จึงได้เกษียณราชการ ปัจจุบันเป็นศิลปินอิสระ คำสุข แก้วมิ่งเมือง สร้างผลงานจิตรกรรมทั้งในรูปแบบ อิมเพรสชันนิสม์(Impressionism) บาศกนิยม(Cubism) จนถึงงานในลักษณะนามธรรม(Abstract) มีผลงานมากมายทั้งที่เป็นจิตรกรรมฝาผนัง และจิตรกรรมบนผืนผ้าใบ จนได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ ในสาขาจิตรกรรม ในปี พ.ศ. 2554

ภาพประกอบที่ 11 ภาพผลงานชื่อ Metamorphose, 2003 ศิลปิน คำสุข แก้วมิ่งเมือง
สีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 90 X 80 ซม.

ที่มา จากหนังสือ Lao contemporary art

บทสรุป

จากการศึกษาถึงพลวัตและการเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมร่วมสมัยลาวจากยุคสมัยอาณานิคมของฝรั่งเศสจนถึงปัจจุบัน พบว่าจิตรกรรมร่วมสมัยลาวมีความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางการเมืองการปกครองในแต่ละยุคแต่ละสมัย โดยเฉพาะจากนโยบายของรัฐบาลที่มีการช่วยเหลือผลักดัน ให้จิตรกรรมร่วมสมัยพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งออกเป็นช่วงเวลาได้ดังนี้

1. ยุคสมัยอาณานิคมฝรั่งเศสกับการเข้ามาของศิลปิน มาร์ค เลอเกอร์ ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสประสบผลสำเร็จในการขยายอำนาจเข้าครอบครองลาวตามสนธิสัญญา ฝรั่งเศส-สยาม ฉบับที่ 3 ตุลาคม ค.ศ.2436 ส่งผลให้ลาวตกเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส ในด้านสังคมวัฒนธรรมฝรั่งเศส ปล่อยให้ประชาชนของลาวดำเนินชีวิตในรูปแบบเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องฮีต คอง การนับถือศาสนา ขนบประเพณี

วิถีชีวิตวัฒนธรรม โดยเฉพาะในด้านศิลปกรรมแล้วช่างลาวส่วนใหญ่จะฝังตัวอยู่ตามวัดและพระราชวัง ปี พ.ศ. 2490 ศิลปินชาวฝรั่งเศส ชื่อ มาร์ค เลอเกร ได้เข้ามาในเวียงจันทน์ในฐานะครูสอนหนังสือในโรงเรียนริเซ่ ออกัส ปาวี ในนครหลวงเวียงจันทน์ จึงถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของการเกิดปรากฏการณ์ในด้านจิตรกรรมแนวใหม่ตามแบบของตะวันตกเป็นครั้งแรก โดย มาร์ค เลอเกร ได้นำวิธีการเขียนภาพแบบตะวันตก โดยเฉพาะในรูปแบบอิมเพรสชันนิสต์ (Impressionism) ด้วยเทคนิคสีน้ำ สีน้ำมัน และวาดเส้นเข้ามาสอนในลาว รวมทั้งได้สร้างผลงานที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตของชนชาวลาวลงบนผลงานจิตรกรรมได้อย่างน่าสนใจ จนเป็นที่ยอมรับในวงการศิลปะของลาว และเป็นต้นแบบหรือเป็นแบบอย่างให้กับศิลปินรุ่นหลังของลาวในการสร้างผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยในปัจจุบัน

2. ยุคสมัยราชอาณาจักรลาวกับการก่อตั้งโรงเรียนศิลปกรรม

ราชอาณาจักรลาวเริ่มต้นในปี พ.ศ.2497 หลังจากฝรั่งเศสพ่ายแพ้สงครามในสมรภูมิที่เดียนเบียนฟู ในเวียดนาม ทำให้ลาวได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาแทรกแซงในด้านการเมืองการปกครอง ส่งผลให้มีการจัดตั้งรัฐบาลนิยมตะวันตกหรือรัฐบาลฝ่ายขวาขึ้น และยังมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการวางแผนและด้านงบประมาณ ครั้นรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรลาวได้มีการจัดตั้งโรงเรียนศิลปกรรมขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2502 องค์กร USAID ของสหรัฐได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนด้านการศึกษา โดยส่งนักเรียนไปเรียนด้านศิลปกรรมในกลุ่มประเทศร่วมพันธมิตรด้วยกัน เช่น เวียดนามใต้ กัมพูชา ฝรั่งเศส และไทย เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรทางด้านศิลปะของลาวให้มีความรู้ความสามารถทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งมีการว่าจ้างบุคลากรจากประเทศไทยเข้ามาช่วยในหน่วยงานต่างๆของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะอาจารย์สงวน รอดบุญ ที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนศิลปกรรมให้เป็นตามแบบอย่างของศิลปะตะวันตก และเป็นแรงผลักดันให้วงการจิตรกรรมร่วมสมัยของลาวมีความก้าวหน้าตามแบบอย่างศิลปะตะวันตก จนเกิดศิลปินหัวก้าวหน้าหลายท่าน เช่น มาย จันดาวงษ์ กงพั๊ด หลวงลาด และ คำสุข

แก้วมิ่งเมือง และนับตั้งแต่มีการก่อตั้งโรงเรียนศิลปกรรมเกิดขึ้นในนครหลวงเวียงจันทน์ จึงเป็นเสมือนสัญญาณของการเริ่มต้นของจิตรกรรมร่วมสมัยในประเทศลาว

3. ยุคสมัยสังคมนิยมคอมมิวนิสต์กับลัทธิสังคมนิยม

ขบวนการประเทศลาวได้ยึดพื้นที่ในทุกแขวงจนถึงเวียงจันทน์ และได้ประกาศสถาปนาประเทศ เป็น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในวันที่ 2 ธันวาคม ปี พ.ศ.2518 รัฐบาลลาวได้มีการผลักดันในการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อในกลุ่มประเทศสังคมนิยมด้วยกัน เช่น ประเทศรัสเซีย และบัลแกเรีย เพื่อพัฒนาบุคลากรทางด้านศิลปะและอยู่ภายใต้อุดมการณ์ของสังคมนิยมโดยเฉพาะการเกิดลัทธิสังคมนิยม ซึ่งเป็นลัทธิทางศิลปะที่เป็นการยกย่องวีรบุรุษของประเทศ เกิดการสร้างผลงานศิลปะเพื่อสร้างเป็นอนุสรณ์แก่วีรชนขึ้นในสถานที่สำคัญต่างๆ จนเข้าสู่ยุคแห่งการเปิดเสรีและการขยายตัวของลัทธิทุนนิยมที่มุ่งเน้นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง ทางพรรคจึงได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศครั้งใหญ่ ที่เรียกว่า นโยบายจินตนาการใหม่ เพื่อเป็นการเปิดประเทศและเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจากระบบสังคมนิยมสู่ระบบตลาดเพื่อนำพาประเทศเข้ากับระบบโลกได้ ส่งผลให้วงการจิตรกรรมร่วมสมัยในลาวเริ่มมีการเปิดกว้างให้ศิลปินมีอิสระในด้านความคิดและการแสดงออกในรูปแบบใหม่ๆ ในการสร้างสรรค์ รวมทั้งมีการผลักดันส่งเสริมพัฒนาในแวดวงศิลปะ เช่น ยกกระดับโรงเรียนศิลปกรรม เป็นสถาบันวิจิตรศิลป์แห่งชาติ มีการจัดตั้งสมาคมวิจิตรศิลป์ มีการแลกเปลี่ยนบทเรียนใหม่ๆ กับบรรดาประเทศอาเซียนและสากล

ดังนั้นจากความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของจิตรกรรมร่วมสมัยของลาวตั้งแต่ยุคสมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจการเมืองการปกครอง ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในศิลปะและวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยของลาวที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการรับอิทธิพลตามแบบอย่างศิลปะตะวันตก จนทำให้ศิลปินลาวหลายท่านเป็นที่รู้จักในวงการศิลปกรรม อิทธิพลจากนโยบายของรัฐเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและควบคุมการแสดงออกทางศิลปะในทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่

ยุคอาณานิคมฝรั่งเศส ยุคราชอาณาจักรลาวและยุคสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ แต่ละยุคสมัยได้มีส่วนร่วมในการผลักดัน และพัฒนาวงการจิตรกรรมร่วมสมัยด้วยการสร้างสถาบันและการพัฒนาบุคลากรทางศิลปะ นอกจากการส่งเสริมจิตรกรรมร่วมสมัยให้พัฒนาทัดเทียมต่อประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ศิลปินและบุคลากรเหล่านั้นยังเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการทำงานตามนโยบายของรัฐในแต่ละยุคสมัยด้วย

เอกสารอ้างอิง

- บุญมี เทบสีเมือง. 2553. **ความเป็นมาของชนชนติลาว**. กรุงเทพฯ : ตลาดาพับลิเคชั่น.
- ไพรัตน์ สูงกิจบูลย์. 2545. **แลลาว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อนันตดา.
- พวงนิล คำป้งส์ ผู้แปล. 2544. **หน้าต่างสู่โลกกว้าง ลาวกัมพูชา**. กรุงเทพฯ : หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- ภาณุพงษ์ เลหาสม. 2544. **การศึกษาเปรียบเทียบจิตรกรรมฝาผนังเชียงใหม่และหลวงพระบาง ความสัมพันธ์ระหว่างล้านนา ล้านช้าง : กรณีศึกษาศิลปกรรมในเมืองเชียงใหม่และหลวงพระบาง**., สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สงวน รอดบุญ. 2545. **พุทธศิลปะลาว**. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : สายธาร, สุจิตา ต้นเลิศ. **โกสอน พมวิหาน กับการพัฒนาการสังคมนิยมลาว ระหว่าง ค.ศ. 1975-1986**.
- สุนทร โพธิสาน. 2544. **การศึกษาเปรียบเทียบจิตรกรรมฝาผนังเชียงใหม่และหลวงพระบาง ความสัมพันธ์ระหว่างล้านนา ล้านช้าง : กรณีศึกษาศิลปกรรมในเมืองเชียงใหม่และหลวงพระบาง**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภัทรวดีส ดิสกุล สกุล. 2540. **ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทยใกล้เคียง**. กรุงเทพฯ : บริษัท มติชน จำกัด.

อนินทร์ พุฒิชิตติ. 2547. ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาวภายใต้ “จินตนาการใหม่” ค.ศ. 1986-2000. ขอนแก่น : คลังน่านาวิทยา.

อภิชัย อัครปรีดี. 2552. สบายดีประเทศลาว. กรุงเทพฯ:โอเชียน บুক มาร์ท.

อุดร วงษ์ทัมทิม. 2543. ปรีดี พนมยงค์ กับขบวนการกู้เอกราชในลาว. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง 100 ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลลาวโซ่ ภาคเอกชน.

Benteux, Francis. 2009. Marc Leguay, Le peintre du Laos. Paris : Les Editions de l'Amateur.

Bernard Gay. 2007 .Lao Contemporary Art. Singapore:Saik Wah Press Pte Ltd.

สัมภาษณ์

กงพั๊ด หลวงลาด. 2554. สัมภาษณ์. ณ บ้านนาไซ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

คำสุข แก้วมิ่งเมือง. 2554. สัมภาษณ์. ณ บ้าน นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

ขันไซ ผาฟองเมือง. 2554. สัมภาษณ์. ณ บริษัทผลิตภัณฑวัฒนธรรม นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

เทพถาวรสุขเมือง. 2554. สัมภาษณ์. ณ บ้านจุมซ้อง แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

ไมสิง จันบุตตี. 17 มกราคม 2553. สัมภาษณ์. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มาย จันดาวงษ์. 29 กรกฎาคม 2553. สัมภาษณ์. ณ สมาคมวิจิตรศิลป์ลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.